

Передплата

«РУСЛАНА» виходить:
в Австрії:
в цілий рік . . . 20 кор.
в пів року . . . 10 кор.
в чверть року . . . 5 кор.
в місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

в цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
в пів року . . . 8 рублів
або 18 франків

Подвижок число по 10 сот.

РУСЛАНА

«Вареш ми очі і душу ми виреш; а не возьмеш милость і віра не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — 3 Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділі і руских свят о 5½ год. пополудня.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Дембровского (Хорунчини). Експедиція місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише напередніє встережене.

Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надсланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Ще деякі замітки до університетської справи!

(X) Університетська справа у Львові не сходить з денного порядку а навпаки не лише денники не перестають про нею розправляти, (на днях львівський Przegląd присвятив три вельми обемисті статі сему питанню, о чім ще висловимо свій погляд), але й по вічах руских і польских обговорюють сю справу, так що она стала не лише пекучим питанєм культурним, але й великим питанєм політичним. Відозва девятьох руских професорів львівського університету, котру й ми недавно подали, дала особливо всепольскому Slow-у привід до нових нападів і невірних накручувань. Такі напасти і перекручування історичної правди, якими особливо послуговують ся всепольські денники, зовсім не можуть причинити ся до предметового рішення сего трудного вельми важного для обидвох народностей питання. Треба справу розглянути спокійно і предметово, а тоді найде ся також відповідний вихід. Розповсюджуване таких вістий, як се зробив навіть проф. Гломбінський, начеб то Русини намагали ся відобрати (видерти) Полякам львівський університет, не причинить ся так само до рішення сего питання, як викидане руских студентів всепольскими загорільцями. Отже треба правду сказати, (і ми вже дещо про се написали в давнійших числах Руслана), що й відозва польских професорів не представляє вірно генези львівського університету, дещо накручує, дещо промовчує, а тим затемнює ся ціла справа.

Тимто бажаємо на основі жерела, якого не відцурають ся і польські професори, себто на основі Історії львівського університету проф. Фінкля і Старжинського, виданої в 1894. р. доповнити давніші наші виводи і тим прояснити докладніше наше становище в сій справі. Ся Історія мала вийти в часі ювілею столітнього встановлення львівського університету, себто 1884, але з причин ріжних опізнило ся єї видане, так що появилася в десять літ пізнійше 1894, коли університет доповнено медичним відділом.

Цікаво отже, що ся Історія львівського університету, написана проф. Фінклем і Старжинським, не навязує зовсім встановлення сего університету до єзуїтської колегії, переміненої Яном Ка-

зиміром в 1661 р. в академію з університетскими привілеями, як се зробили польські професори у відозві з 2. марця с. р. Вже в переднім слові до сеї Історії, тодішній ректор, др. Цв'якльнський, пише, що «монарх (Франц Йосиф) натхнув львівську Alma mater новим житєм, розбудив в ній нові сили, впроваджуючи в р. 1871 краєві язики (польський і руский) яко викладні». Відтак зазначає ректор, що бажано в ювілейнім році 1884 видати сю Історію, але з ріжних від університету, независимих причин виконане сеї думки не сповнило ся і відложено аж до р. 1894, до відкриття медичного відділу, котрим доповнено університет.

Вже се передне слово ректора тодішнього д-ра Цв'якльнського стає несхитним доказом, що й польські професори тоді уважали львівський університет утраквістичним, коли таку велику вагу кладуть на цісарську постанову з 1871 р. котрою впроваджено язики краєві яко викладні і як раз сю відозву вважають такою епохальною та висувають її в Історії львівського університету виданій 1894 р. на перший плян, не згадуючи на тім місці зараз і про найв. постанову з 1879 р.

Окрім того ся Історія, написана польскими професорами, стає також певним доказом, що они засновини університету цісарем Йосифом II. (1784 р.) вважають яко почин львівського університету (як ми се в інших статях давнійше зазначували), а не академію єзуїтську Яна Казимира, з якою відозва польских професорів з 2. марця с. р. намагає ся звязати львівський університет. Що таке становище заняте в Історії проф. Фінкля і Старжинського відповідає історичній правді, а не становище заняте польскими професорами у відозві з 2. марця с. р., викажемо в дальших наших замітках на основі сеї Історії львівського університету.

(Дальше буде).

Український клуб в думі.

Передвчера відбули ся другі конституючі збори українського парламентарного клубу в російській думі. Польські та російські звістки про мале число українських послів показали ся зовсім неправдивими, бо зараз на першій засіданню появилася поверх 30 послів, які по

переведеній дискусії вибрали «бюро» себ то комісію для виготовлення декларації клубу, на основі якої малоб наступити уконституоване клубу. В бюро ввійшло сім чоловіка. Н. Ів. Довгополий (Н. Новгород), Нечитайло (Київ), Наумчак (Под.), Гриневиц (Под.), Сайко (Полт.), Рубіс (Черниг.) і Хвіст (Черниг.) Бюро збиралось тричі і виробило декларацію, котру і доручило Рубісови прочитати на зборах.

Загальну характеристику групи українських послів подає петербурский кореспондент «Ради» п. Піснячевский ось як: „Тепер вже можна напевне сказати, що група українська в думі буде і далеко міцніша і більш численна ніж торік. Із 30 злишком членів думи, що взяли ся горяче за її організацію, є тільки один ка-де Рубіс, та й то з лівого крила. Бо в коронних, аграрній та робітничій справах він стоїть далеко лівище від найлівіших ка-де. Більшість членів — $\frac{9}{10}$ селяне і робітники. По своїм симпатіям вони або трудовники, або ес-ери. З ес-деків власне київских до фракції не пристає тільки один Кіриєнко. Всіж інші дуже охочо взяли ся за її організацію і самі радили товаришам залучити деяких волиняків, що поки що підпирають праву і за одно розбудити єї ідентичність і прибрати до рук фракції всю селянську дичину з України.

Зміст згаданої декларації українського клубу, відчитаної на других конституючих зборах і прийнятий однодушно учасувючими послами, є такий:

Українська фракція не одрізняє своїх інтересів од загальної мети перебудованя Росії на правову і демократично впорядковану державу. Вона признає, що кожда людина має право на задоволення своїх економічних і духових потреб. Домагаючись, щоб кождий мав право на краще житя, чи то буде хлібороб, чи ремісник, чи інтелігент, що живе з своєї праці, фракція буде бороти ся за те, щоб не було ніяких утисків ні для окремих людей, ні для цілих народів, що живуть в російській державі.

Через се фракція бажає, щоб за нового ладу знищити всі перешкоди, які старий лад понаставляв у житю політичному, економічному і культурному. Одною з найбільших перешкод, що робить багато лиха всюди в державі, російській, є централізм, себто кермоване усією державою з одного центру. В Росіїж кожда країна має свої потреби і

звичаї. Центральний уряд не зважаючи на се, приневолює коритись усім одним законом.

Далі декларація розповідає, як московські центральні на протязі 250 років знищили вольности українського народу, позбавили його виборчих прав в урядових інституціях, як роздали вони землю народню своїм чиновникам і козацькій старшині, як за допомогою уряду російського українське панство приборало народ до рук, зробило його кріпаком, як намагаєть ся російський уряд обмосковити Україну, забороняючи рідне слово, ученє, друкованє книжок і навіть святого письма українською мовою.

Пригнічений народ український не зміг боротись з централізмом і втерев свої права, яких ще й зараз не одмінено і які мають свою силу і досі (полн. собр. зак. рос. Імперіи 27 марта 1854 г. ст. 189 и прил. 1, 2 и 3).

Далі в декларації говорить ся про економічне визискування державним урядом українського народу і між иншим про те, що майже що року до 50 проц. податків, які збирають ся з України, счезають в безодні центрального скарбу.

Ог через се то і треба, щоб кожен край і народ, що має свої економічні, культурні одміни, свою мову і свої звичаї, мав би право видавати для себе закони, відповідні до своїх звичаїв. Декларація пояснює, що автономія не тільки не руйнує державної єдности кожному народови, кожній країні, а значить і кожній людині, автономія змінює державу, бо зєднує людей силою інтересів, а не насильством.

Через те фракція буде домагатись, щоб основними законами державними забезпечено було кожному народови, а разом і нашому українському народови, право на автономію.

Для задоволення економічних потреб трудових мас на Україні фракція буде невідступно боротись за переход всіх земель на Україні в руки трудящих ся, за те, щоб вони стали власністю усього українського народу, щоб землею міг користуватись всякий, хто захоче обробляти її власноручно.

Так само фракція домагатиметь ся, щоб забезпечено права і інтереси робітників промислових, щоб прибуток, який здобутоватиме робітник своєю працею, йшов на користь єму, а не кому иншому. Запровадити восьмигодинний робочий день та завести в житє всі инші домагання соціалістичної програми в робітничім питанню, фракція вважатимє за один із найперших обовязків.

Взагалі за найкращий, найправдивіший ідеал житя фракції уважає соціалістичний ідеал. Але думає, що підготує народ до розуміня сего ладу і найскорійше завести єго в житє можна тільки стежкой широких реформ та енергійною агітацією, що фракція і ставить своєю головною метою.

За такий лад на Україні фракція і буде боротись. Разом з тим, памятаючи, що на великім обширі української території — себто г.г. київської, волинської, подільської, полтавської, черниговської, харківської, херсонської, катеринославської, атакож чималої ч стини курщини, без-

сарабії, таврії, донщини, кубаньщини, вороніжчини і г.г. седлецької, гродненської, люблинської, мінської і ставропольської — де живе до 25 міль. Українців, проживають в незначнім числі ще й инші народи, як от: Поляки, Євреї, Великороси, то що, фракція домагатиметь ся, щоб за всіма тими націями були признані права, однакові з Українцями, на задоволенє їх культурних та економічних потреб.

„Маючи все на меті і вважаючи на найбільшу корисну роботу Українців в думі і поза думою, присутні депутати організують окрему фракцію, котра в думі проводити ме такі сучасні завданя:

- 1) скасування на завсїгди смертної кари;
- 2) скасування усяких виключних законів, судів, становищ, як ось: побільшеної надзвичайної охорони і військового стану. Амнестія за так звані політичні і аграрні злочинства;
- 3) установленя відповідального перед думою міністерства;
- 4) забезпеченя незайманости людини і помешканя, а також свобода слова, друку, зборів, спілок і віри;
- 5) установленя рівноправя як поодиноких людей, так і націй;
- 6) відповідальність перед судом чиновників урядових так само, як і всіх людей;
- 7) заведеня вселюдної початкової освіти і націоналізація школи. В середніх, висших школах мають бути виклади української мови, літератури і історії;
- 8) реформа земского і городского самоуправа, в якому брати ме рівну участь уся місцева людність. Земства повинні мати право єднатись між собою в спілки.

Рівноправність української мови в установах громадських і державних на Україні;

- 9) розв'язаня земельної справи на підставі примусового відобрання земель від поодиноких власників в руки трудящих ся

Особливі виборчі комітети розвизувати муть такі деталі аграрного питаня на місцях, як от, скільки десятин може зістатись в одних руках і т. и.; забезпеченя інтересів робітників законодавчим порядком: свобода страйків, робітничих спілок, страховка робочих, обмеженя часу праці промислових робітників 8 годинами, — праці жінок і дітей (мінімум змагань соціалістичних партій);

- 11) знищення марних державних видатків і перетвореня податкової справи; поширеня бюджетового права думи. Установленя вселюдного, безпосередного, рівного і тайного виборчого права без ріжниць віри, нації і полу для виборів послів до державної думи і т. и.;
- 12) при перегляді державних законів треба забезпечити ними право України на автономію;
- 13) щоб ширити між українською людністю свідомість про працю і змаганя державної думи, міцно звязати з нею народ, група послів видає часопись для українських трудових мас;
- 14) група бере участь в спілці автономістів.

— Календар. В неділю: руско-кат.: Кирила; римо-кат.: Великдень. — В понеділок: руско-кат.: Хр. і Дарії; римо-кат.: Вел. Понеділок. — В второк: руско-кат.: Лазарева, Івана; римо-кат.: Франц з Пад.

— Реколекційні науки в церкві оо. Василян у Львові будуть голосити ся на днях від 7 до 13. цвітня с. р.

В неділю по вечірні 7. цвітня о 5. год. наука вступна. В прочі дни с. в в понеділок, второк, середу, четвер, п'ятницю і суботу наука о год. 6. вечер. Сповідь зачне ся в п'ятницю по полудни.

— Бюст Шевченка, роботи париского різьбара Гюдебского, є приватною власністю фундатора, (котрий не бажав вияви свого імени) і був лише тимчасово приміщений в Рускім Товаристві педагогічнім. Тепер находить ся сей бюст у п. Ол. Барвіньского, на котрого адресу велів фундатор сей бюст вислати. Характеристично для цілої справи крадіжки бюсту є та обставина, що *Słowo polskie* знало, що пивниця, в котрій бюст находить ся, є воґка!..

— В справі крадіжки бюсту Шевченка мала політичний підклад, се не улягає найменшій квестії.

В подібнім випадку Поляки були піднялиб такий крик, що чути би єго було аж поза границі краю. На Русинах не лишили би сухої нитки! Пригадаймо собі тільки, що то писали про «русский вандализм» коли на ступенях пам'ятника Міцкевича найдено якийсь рис, який, як пізнійше показало ся, вже існував відразу, від уставленя. Тоді і бачено вже якісь індивідуа, що крутили ся в ночи коло пам'ятника і набрано певности, що се „гайдамаци“ і плюгавлено безкарно „руску культуру“. Або ті обурюючі тровленя *Słow-a polsk-ogo* з причини підрізання триюфальної брами польських „Соколів“ в Сколім? Не вагано ся тоді підсувати навіть убийство чоловіка збиточникам польської маніфестації! А коли де склало ся так (мабуть в Сокалі), що хтось вирізав на бичівно міцкевичівський „домб“, яких десятки позасаджувано по східногалицьких місточках, то тоді підносила польска праса таку скажену лайку на весь загал Русинів, кидала на всі сторони стільки інсинацій, підозрінь, клевет, що тепер прямо дувувати ся належить, з яким, сказатиб, дипломатичним спокоєм Русини привали вістку про безличну, провокуючу крадіж Шевченкового бюсту з пивниці камениці педагогічного Товариства.

Передовсім мушу зазначити з натиском, що пивниця в давній реальности Мійончинських є се партерова, а не сугтерпнова, величезна, ясна і суха убікація, уживана давнійше на склад нафти. Перед сею «пивницею» находить ся куритар, де стоїть магель і двері до самої «пивниці» замкнені на колодку заєдно, а бюст находить ся окремо в одній із загороджених комірок, замкнений під колодкою і забитий в паці. Нака зроблена з півтора цалевої дошки і в ній приїхав бюст цілком безпечно аж з Парижа. Отже всякі поголоски про те, начеб бюст був в невідповіднім чи недостаточнім сховку, є неправдиві.

Обставини сповненої крадіжки є також дуже характеристичні. День перед тим появиля ся нотатка в польських дневниках, що в протилежнім будинку музея Бавороских сполошено якогось злодія, чи злодіїв, але не аматора старинних предметів а тільки одіжи бібліотекаря. Чи се випадок, що день перед украденем бюсту Шевченка стали ся крутити злодії в найближнім сусідстві, чи то плянове милене опівні виконавцями злочину — годі твердити на певно, однак досвід і льогіка доказує, що злодії звичайно крадуть в ріжних місцях, а не день по дни в найближнім сусідстві.

Трудно також припустити, щоби або порядно убрані пани, яких стрітив п. Малиновский на ставі Собка о 5-тій годині по полудни, занесли єго там прямо з місця крадіжки;

Просимо відновити передплату.

